

Szakpolitikai ajánlások a hatékony és gazdaságilag életképes, többször használatos csomagoláson alapuló rendszerekhez

SZAKPOLITIKAI AJÁNLÁSOK
– 2023. JÚLIUS

**Serious
BUSINESS**

**#GET
BACK**

Impresszum

Szerzők

Larissa Copello, a Zero Waste Europe fogyasztási és termelési kampányának felelőse

Joan Marc Simon, a Zero Waste Europe igazgatója és alapítója

Bírálok

Nathan Dufour, A Zero Waste Europe újrahasználati rendszerekért felelős vezetője

Willemijn Peeters, a Searious Business alapítója

Emma Samson, a Searious Business marketingkommunikációs menedzsere

Tervezés és elrendezés

Nanna Bille Cornelsen, a Zero Waste Europe kommunikációs munkatársa

Blush Design Agency

Fordítás

A Humusz Szövetség megbízásából magyarra fordította: Fehér Kinga

A fordítást lektorálta: Szabó György

Közreműködő szervezetek

A Searious Business egy holland székhelyű, hatásorientált vállalat, amely azon dolgozik, hogy megelőzze a műanyagok óceánokba kerülését. Segítenek a műanyag-értékláncban működő vállalkozásoknak abban, hogy a műanyag a gazdaságban maradjon, és ne kerüljön a környezetbe. A Searious Business rendszeresen végez mélyreható költség-haszon elemzéseket egyes vállalatok vagy eseti példák esetében. E tanulmányhoz a Searious Business magas szintű áttekintést készített három műanyag csomagolási eset költségeiről és hasznáról, összehasonlítva a többször használatos műanyagokat az egyszer használatos társaikkal. www.seariousbusiness.com

A Zero Waste Europe a közösségek, helyi vezetők, szakértők és a változásért felelős szereplők európai hálózata, amely a társadalomban keletkező hulladék felszámolásán dolgozik. A fenntartható rendszerek és az emberiség erőforrásokkal való kapcsolatának újratervezése mellett érvelve felgyorsítják az igazságos átmenetet a hulladékmentesség felé az emberek és a bolygó javára.

www.zerowasteurope.eu

Ezek az ajánlások a [The economics of reuse systems](#) (Az újrahasználati rendszerek gazdaságossága) című tanulmányra épülnek, amely a Zero Waste Europe és a Searious Business tudásalapú partnerségen alapul.

A Zero Waste Europe hálásan köszöni az Európai Unió pénzügyi támogatását. Az anyag tartalmáért kizárólag a Zero Waste Europe vállal felelősséget. Nem feltétlenül tükrözi a fent említett finanszírozó véleményét. A finanszírozó nem tehető felelőssé a benne foglalt információk felhasználásáért.

A Zero Waste Europe és a DUH hálásan köszöni a Plastic Solutions Fund pénzügyi támogatását. Az anyag tartalmáért kizárólag a szerzői szervezetek viselik a felelősséget. Nem feltétlenül tükrözi a fent említett finanszírozó véleményét. A finanszírozó nem tehető felelőssé a benne foglalt információk bármilyen felhasználásáért.

Szakpolitikai ajánlások

A „The Economics of Reuse” (Az újrahasználat gazdaságossága) című tanulmány bemutatja, hogy a többször használatos csomagolás igenis lehet életképebb és gazdaságilag előnyösebb alternatíva az eldobható csomagolással szemben, még az egyszeri használatra tervezett rendszerekbe helyezve is.

A tanulmány rávilágít, hogy minél inkább internalizálják az eldobható csomagolások költségeit és minél nagyobb mennyiségben vannak jelen a többször használatos csomagolások, gazdaságilag annál életképebb lesz az újrahasználat. Az újrahasználat gazdaságossága tehát idővel csak javulhat.

Ahhoz azonban, hogy az újrahasználat működőképes legyen, fontos, hogy nagy teljesítményre tervezzék, emellett a PPWR segíthet biztosítani, hogy az újrahasználat beváltsa a hozzá fűzött reményeket.

A jól működő újrahasználati rendszerek feltételeit már több korábbi tanulmányban is definiálták.¹ Ide sorolandók:

- **Rendszerinfrastruktúra:** leadópont-hálózat, inverz logisztika, mosási létesítmények, újraelosztás, termék nyomon követése, fogyasztói visszatérítés, alkalmazotti kiképzés;
- **Jól működő irányítás:** világosan meghatározott szabályrendszer a működésre, a követelményekre és a csomagolás kialakítására, használatra, gyűjtésre, mosásra, tárolásra, kezelésre, töltésre, valamint olyan elemek, amelyek kontrollálják a rendszer megfelelő működését és teljesítményét;
- **Csomagolástervezés:** a tartósságot, az átjárhatóságot és a biztonságot már a tervezéstől kezdve biztosítani kell, ez garantálhatja ugyanis, hogy a csomagolást a lehető legtöbbször lehessen felhasználni ugyanarra a célra. Az átjárhatóságot olyan „univerzális” kialakításokkal lehet fokozni, amelyek lehetővé teszik a csomagolások elfogadását a különböző újrahasználati rendszerekben;
- **Nagyléptékű rendszerek:** a méretgazdaságosság elengedhetetlen a hatékonyság biztosításához és az esetlegesen felmerülő kockázatok elkerüléséhez;
- **Népsűrűség:** a többször használatos csomagoláson alapuló rendszerek a legjobb teljesítményt a nagyobb népsűrűségű területen, inkább városi területeken nyújtják, mintsem

¹ [Reusable Solutions, how governments can help stop single-use plastic pollution, Rethink Plastic Alliance, 2019](#)
[Reusable VS single-use packaging – A review of environmental impact, Zero Waste Europe, Reloop, 2020](#)
[The need to set essential criteria for setting up managed pool systems, Zero Waste Europe, Deutsche Umwelthilfe, 2022](#)

szétszórtabb közösségekben, ezért érdemes az életképességet elemezve a minimálisan szükséges népsűrűséget meghatározni.

A fentiek mind olyan paraméterek, amelyeket figyelembe kell venni annak érdekében, hogy a rendszer hatékonyan működhessen, biztosítsa a gazdasági előnyöket az üzemeltetőknek, valamint kényelmes és könnyen használható legyen a végfelhasználók számára.

A [csomagolásokról és csomagolási hulladékokról szóló rendelet felülvizsgálatára irányuló javaslat](#)ban már előterjesztésre kerültek a csomagolóanyagok újrahasználati rendszereire vonatkozó intézkedések alapjai, beleértve az ágazatspecifikus célokat (26. paragrafus) és iránymutatást a végrehajtás minimumkövetelményeire vonatkozóan (VI. melléklet), beleértve a központi irányítási struktúrát. Bár ezek az intézkedések és követelmények relevánsak, nem elegendők a rendszer optimális teljesítményének biztosításához, beleértve a gazdasági életképességet is, ami kritikus fontosságú a sikerhez.

1. Újrahasználatra szánt rendszerek teljesítményparaméterei

Mivel a többször használatos csomagolásra rendszerként, és nem elszigetelt termékként kell tekintenünk (nem úgy, mint egyszer használatos megfelelőjűkre), ezért **a PPWR-nek minimális teljesítménycélokat is meg kell határoznia** a rendszer teljes kapacitásának biztosítása érdekében, beleértve a visszaváltási arányt és az átlagos újrahasználati mennyiséget (ciklusokat), mielőtt a csomagolás eléri az élettartama végét. A teljesítménykövetelmények szintén létfontosságúak annak biztosítása érdekében, hogy a hosszabb élettartamú termékek előállításának megnövekedett hatását ellensúlyozni tudják, valamint hogy a felhasználók kellő elkötelezettséget vállaljanak a lehető leghatékonyabb működés érdekében.

E tekintetben a tanulmány kimutatta, hogy ezek a paraméterek nagymértékben befolyásolják egy adott újrahasználati rendszer gazdasági sikertelenségét vagy sikerét.

A fentiek és a tanulmány eredményei alapján a következőket javasoljuk:

A következő teljesítménykövetelmények alkalmazása az újrahasználati rendszerben a PPWR-ben:

- **Visszagyűjtési arány:** minimum 60%-os visszagyűjtési arány 3 évvel, valamint 90%-os maximum öt évvel a működés megkezdése után.
- **Minimum körforgás:** átlagosan 10 visszaforgatás a termék életciklusának vége előtt a működés ötödik évére. A minimum visszagyűjtési arány és a visszaforgatás száma határozzák meg az újrahasználat sikerességét, a három-öt éves átállási időtartamot számításba véve. A különféle anyagok és csomagolások esetében még specifikusabb minimum visszaforgatási célszámok törvényi meghatározása is indokolt lehet.

2. Gazdasági ösztönzők

Az újrahasználati rendszerek még az alapvető kritériumok és teljesítménykövetelmények megléte ellenére is mindig korlátok közé szorulnak, amennyiben nincsenek egyenlő versenyfeltételek és szabályozási ösztönzők, amelyek az újrahasználatot gazdaságilag életképesse tennék. Az egyszer használatos és a többször használatos csomagolások közötti egyenlő versenyfeltételek hiánya az egyik legnagyobb akadálya annak, hogy az újrahasználati rendszerek méretgazdaságosságot érjenek el. A kiterjesztett gyártói felelősségvállalási (EPR) rendszerek keretében a csomagolóanyag-gyártókra háruló jelenlegi költségek nem veszik figyelembe az adott csomagolás externáliáit, beleértve a szemetelést és/vagy a nem megfelelő szemetesbe kerülő csomagolást. Mivel a jelenlegi EPR-rendszerek nem fedezik az egyszer használatos csomagolási hulladék kezelésének teljes költségét, az újrahasználati rendszerek a magasabb internalizált költségek miatt relatíve drágábbnak tűnnek. Ezért az EPR-rendszerek által fizetett „Alap a változásért” (Fund for Change) létrehozása jó módja lehet annak, hogy pénzügyi támogatást nyújtsanak az újrahasználati rendszerek számára a belépési akadályok – például az újrahasználható csomagolóeszközök, az IT-infrastruktúra, a begyűjtőjárművek vagy a mosóberendezések beszerzési költségeinek – leküzdéséhez. Az önkormányzatok és közösségek az EPR-rendszereket hulladékmegelőzési és helyi újrahasználati rendszerekbe történő beruházásokra is felhasználhatják. A CITEO (a Francia Gyártói Felelősségvállalás Szervezete) például költségvetésének egy meghatározott százalékát a francia körforgásos gazdaságról szóló törvény alapján az 5%-os újrafelhasználható csomagolási cél elérésére fordítja.

Ezért javasoljuk, hogy a következő követelményeket foglalják bele a PPWR-be:

- **Annak kötelező érvényű előírása, hogy a kiterjesztett gyártói felelősségvállalási rendszerek költségvetésének legalább 20%-át az újratöltés előmozdítására és az újrahasználati infrastruktúra finanszírozására kell fordítani.**
- **Illeték kivetése az egyszer használatos csomagolásokra, amely nem lehet kevesebb, mint 10 eurócent egységenként, a befolyt bevételeket pedig az újrahasználati infrastruktúra finanszírozására fordítani.**
- **Az egyszer használatos csomagolások externális költségeinek figyelembe vétele a csomagolási EPR-díjak ökomodulációján keresztül, beleértve a szemetelésre, az egészségügyre és a biológiai sokféleség csökkenésére gyakorolt hatásokat.**

3. A méretgazdaságosságot lehetővé tevő jogbiztonság

A sikeres újrahasználati rendszerek létrehozásához jogbiztonságra van szükség. Ez biztosítaná a megfelelő megoldásokba történő beruházásokat, és megteremtené a rendszerek optimális szintű működéséhez szükséges méretgazdaságosságot. A kötelező újrahasználati célok meghatározása létfontosságú lépés a jogbiztonság biztosítása és a beruházások ösztönzése érdekében. **A céloknak azonban elég magasnak kell lenniük ahhoz, hogy méretgazdaságossági előnyöket lehessen elérni.**

Emellett jogbiztonságra van szükség annak tisztázásához is, hogy mi az optimális rendszer, és hogyan kell azt kialakítani. A Bizottság jelenlegi javaslatának 26. paragrafusa a legtöbb ágazatban (kivéve a szállítási és az e-kereskedelmi csomagolást) vegyesen tartalmazza az újrahasználatra és az újratöltésre vonatkozó célértékeket. Mindazonáltal, amint azt a fogalom meghatározásokról szóló 3. paragrafus is elismeri, az újrahasználat és az újratöltés a csomagolás különböző megközelítései²: A javaslat meghatározása szerint az **újratöltés** olyan művelet, melynek során a végfelhasználó saját tartályát tölti meg. Ebben az értelemben a tartály valójában nem csomagolás, hanem a fogyasztó tulajdonában lévő termék. **Ezen okból kifolyólag az újratöltést egy fogyasztó általi hulladékmegelőzési intézkedésnek kell tekinteni, és bele kell számítani a hulladékkezelés megelőzésére irányuló általános célkitűzésekbe. Ezzel szemben, a javaslatban meghatározottak szerint az „újrahasználat” egy olyan művelet, melynek során a rendszerüzemeltető tulajdonában lévő többször használatos csomagolást használnak fel újra ugyanarra a célra, amelyre eredetileg tervezték, és ennek is az „újrahasználati rendszer” részét kell képeznie.**

Ezt a két különböző intézkedést se összekeverni, se kombinálni nem szabad a végrehajtás és érvényesítés kockázatainak elkerülése érdekében. Az újrahasználat és az újratöltés számítási módszerei és mérőszámai nem azonosak. Az újrahasználatra szolgáló rendszerben az újrahasználatos csomagolások könnyen nyomon követhetők egységenként egy sorozatszám segítségével (nyomon követhető, hogy hány darab került forgalomba, hány darabot vittek vissza, hányszor töltötték újra stb.) A fogyasztók tulajdonában lévő termékeken keresztül történő újratöltéseket azonban nagyon nehéz mérni (egy termékből hány kilót/litert töltött újra a fogyasztó, hányszor stb.), különösen a nyilvános/termelői piacokon. **Emiatt a megelőzés és az újrahasználat összekeverése hatalmas hibahatárhoz és kevésbé megbízható adatokhoz vezet.** Továbbá a célértékek nem tartalmazhatják az utántöltő állomásokon biztosított egyszer használatos csomagolásokat sem.

Az egyértelmű különbségek és az adatgyűjtés különböző fejlettségi szintjei miatt az egyik vagy a másik elérésére vonatkozó célokat nem szabad kombinálni, hogy elkerüljük a nagy hibahatárok és a megbízhatatlan adatok kockázatát, ami végső soron a csomagolási hulladék csökkentésére gyakorolt csekély hatást eredményezné.

² <https://zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2022/06/Packaging-Reuse-vs-Packaging-Prevention.docx-1.pdf>

Emiatt a következőket javasoljuk:

- **Az ágazatspecifikus újrahasználati célokat az „újrahasználati rendszerek” révén kell elérni.**
Az „újratöltés” mint megoldás a hulladékmegelőzésre irányuló célkitűzések részét képezi, és különböző szabályozás alá tartozik.
- **A hulladékmegelőzésre vonatkozó célértékeket 2030-ra legalább 15%-ban, 2035-re 20%-ban, 2040-re pedig 25%-ban kell meghatározni.**
- **A különböző szektorok újrahasználati céljait az alábbiak szerint kellene meghatározni:**
 - **szállítási csomagolások:** 50% 2030-ra, 90% 2040-re
 - **elviteles italok csomagolása:** 30% 2030-ra, 95% 2040-re
 - **elviteles ételek csomagolása:** 20% 2030-ra, 75% 2040-re
 - **italok csomagolása** (alkoholos és nem alkoholos): 20% 2030-ra, 75% 2040-re
 - **borok és égetett szeszek:** 10% 2030-ra, 30% 2040-re
 - **e-kereskedelmi csomagolások:** 20% 2030-ra, 80% 2040-re
 - **kiskereskedelmi ételes csomagolások:** 20% 2030-ra, 75% 2040-re